

С.В. Головкін
заступник завідувача кафедри
загальноюридичних дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент
*(Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка)*

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В РОЗСЛІДУВАННІ

Криміналістична характеристика злочину, як модель описово-статистичного характеру містить певні елементи. Основні риси криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї найбільш яскраво проявляються у безпосередньому предметі, способі, обстановці їх вчинення, типологічних рисах особи злочинців та злочинної групи, іноді і у особливостях злочинних наслідків. Саме ця характеристика дозволяє забезпечити розробку ефективних методик розслідування зазначених злочинів.

З криміналістичної точки зору відомості про особливості предмету незаконного обігу вогнепальної зброї мають принципове значення для розслідування. Значною мірою специфіка предмету детермінує дії злочинців із підготовки, вчинення, приховання злочину, що у свою чергу, впливає на механізм утворення слідів – джерел доказів.

Отже предметом зазначених злочинів є вогнепальна зброя, ви-значення якої можна представити наступним чином – це пристрої, які спеціально призначені для ураження цілі снарядом, що викидається зі ствола під дією тиску газів порохового заряду або його заміника, в заданому напрямку.

На нашу думку, до предмету також слід відносити основні частини вогнепальної зброї, комплектуючі та деталі, з яких в подальшому злочинці будуть мати змогу зібрати пристрій, який буде відповідати всім ознакам вогнепальної зброї.

Віднесення пристрою до вогнепальної зброї вимагає використання спеціальних знань і має не аби яке значення в плані визначення наявності або відсутності в діях особи складу злочину. Дане питання вирішується за допомогою призначення та проведення балістичних експертиз. Для подальшого дослідження важливою обстави-

ною є те, що пристрої можуть містити інформацію про обставини зберігання, виготовлення, переробки, транспортування і про інші фактори, що мають криміналістичне значення.

Способи незаконного обігу вогнепальної зброї. Зазначений елемент криміналістичної характеристики має велике значення, оскільки відомості про спосіб вчинення злочину надають найбільший об'єм криміналістично значущої інформації. Способи незаконного обігу вогнепальної зброї дуже різноманітні. Зокрема, підготовка до зберігання вогнепальної зброї полягає в пошуку зручних місць зберігання (тайників), підготовка до незаконного виготовлення вогнепальної зброї полягає в підготовці приміщень, придбання необхідних матеріалів та приладів, придбання спеціальних верстатів тощо.

Незаконне придбання полягає в покупці зброї за гроші або в обмін на будь-які предмети, цінності, або за надані послуги, заволодіння зброєю в місцях військових конфліктів. Детальний аналіз наявної інформації і придбаної незаконним шляхом вогнепальної зброї дозволяє з достатнім ступенем вірогідності судити про можливе джерело її походження та висувати певні слідчі версії. Найчастіше джерела придбання залишаються нез'ясованими. *Незаконне носіння*. Найбільш поширеними місцями носіння зброї є внутрішні кишені верхнього одягу. Останнім часом у продажу з'явилася велика кількість кобур різної модифікації, що дозволяють приховувати зброю на тілі. *Незаконне зберігання* вогнепальної зброї найчастіше здійснюється в будинку (надвірні споруди, гараж поруч з будинком тощо), за місцем роботи, навчання, служби, у родичів та інших осіб, в особливих схованках, в особистому і службовому транспорті. *Незаконний збут* вогнепальної зброї здійснюється шляхом продажу, обміну, безоплатної передачі, в рахунок погашення наявного боргу. *Незаконне перевезення* матиме місце під час незаконного переміщення вогнепальної зброї. Перевозять зброю в особистому автотранспорті, в службовому автотранспорті, в громадському транспорті, в бензобаках з подвійним дном, в обшивці рефрижераторів тощо. *Незаконне виготовлення* вогнепальної зброї. Виготовлення може виражатися: а) у виготовленні зброї заново; б) в переробці під вогнепальну зброю таких предметів, як ракетниці, стартові або газові пістолети тощо; в) в ремонті непридатної для використання вогнепальної зброї. *Розкрадання вогнепальної зброї*. Найбільш поширеними способами розкрадань є крадіжки, присвоєння ввіреного майна, грабежі та розбійні напади.

Дії злочинця можуть тривати і після вчинення зазначених злочинів і полягають у приховуванні слідів злочину, яке обумовлене його індивідуальними рисами особистості і індивідуальністю ситуації, що виникла. При незаконному обігу значної кількості вогнепальної зброї, злочинець, прагне знищити сліди вчиненого наприклад, шляхом демонтажу зброї. Якщо незаконний обіг вогнепальної зброї здійснюється організованою злочинною групою, приховування слідів злочину можливе такими методами як фізичне знищення або залякування свідків події.

При розслідуванні незаконного обігу вогнепальної зброї слід врахувати можливу комбінацію зазначених способів (зберігання пов'язане з її носінням, перевезенням). Як правило, винні особи при припиненні правоохоронними органами носіння, перевезення зброї, заперечують супутнє її зберігання. Основна версія, яка при цьому висувається винною особою - ніс зброю до поліції, щоб її здати. Все це слід враховувати при розробці методичних і тактичних рекомендацій по розслідуванню зазначених злочинів.

Обстановка вчинення злочину також є важливим структурним елементом криміналістичної характеристики незаконного обігу вогнепальної зброї та знаходиться в тісному взаємозв'язку зі способом її незаконного обігу, оскільки спосіб вчинення діяння часто обирається злочинцем з урахуванням можливої та конкретизується з урахуванням реально сформованої обстановки, яка, в свою чергу, може видозмінюватися залежно від обраного способу.

Найбільш важливими структурними елементами обстановки скоєння незаконного обігу вогнепальної зброї є дані про місце і час протиправного діяння. Основними місцями скоєння зазначених злочинів виступають місця скупчення кримінального контингенту, цехи промислових підприємств, майстерні, домівки людей, дачі, адміністративні будинки й споруди, робочі місця, склади, підсобні приміщення, військові частини, інші охоронювані військові об'єкти, місця зберігання вогнепальної зброї в органах внутрішніх справ тощо.

Відомості про час вчинення злочину має велике значення для криміналістичного аналізу незаконного обігу вогнепальної зброї з урахуванням криміногенної обстановки, військових конфліктів, надзвичайних подій. Зазначені чинники ускладнюють розшук і викриття злочинців, впливають на збільшення кількості злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї.

Обстановка скоєння незаконного обігу вогнепальної зброї дозволяє виявляти відомості про інші елементи характеристики. Так, аналіз основних місць скоєння незаконного обігу вогнепальної зброї, дозволяє виявити взаємозв'язок цих місць зі способом злочину, особистістю злочинця тощо.

Розробка методик розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї неможлива також і без належного криміналістичного вивчення особистості злочинців. Ми не будемо зупинятися на соціально-демографічних характеристиках злочинців, лише зазначимо, що вони можуть і повинні враховуватися при вирішенні тактичних завдань розслідування, проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. Виявлення типових ознак злочинців також має на меті профілактику злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї в плані встановлення контролю за особами з кримінальною спрямованістю.

О.І. Богучарова

науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії

з правових та організаційно-тактичних проблем ОРД,

доктор психологічних наук, доцент

*(Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка)*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРИ ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОМУ ВІДПРАЦЮВАННІ НЕБЕЗПЕЧНИХ ГЕОЛОКАЦІЙ СХОДУ УКРАЇНИ

Оцінка загрози під час операцій, пов'язаних із попередженням незаконного обігу вогнепальної зброї у оперативно-розшуковому відпрацюванні небезпечних територій та аналіз ризиків цих операцій є актуальною проблемою, як теорії, так і практики оперативно-розшукової діяльності. Значущість вивчення процесу практики оцінки усіх таких загроз обумовлена тим, що останнім часом не лише будь-яка держава, окремі верстви, прошарки населення, а й все частіше професіонали-оперативники, які знаходяться на передньому плані боротьби із злочинністю, зокрема пов'язаною з використанням зброї, стають жертвами, свідками або навіть активними учасниками